

سخن سردبیر

آموزش اخلاق و اخلاق پژوهی امروزه در جهان از جایگاهی ویژه برخوردار است. خوشبختانه در ایران نیز این دو امر مهم در سطحی آکادمیک رو به گسترش است. پیچیدگی جوامع معاصر، پیچیدگی مسایل اخلاقی را در پی داشته است. روزگاری، حلّ و فصل مسایل اخلاقی با آموزش و فراگیری کتب و روش های سنتی ممکن می شد، اما امروزه شتاب فزاینده تحولات اجتماعی و پیچیدگی آن ها، ضرورت توجه به اخلاق، به عنوان حوزه ی آموزشی و پژوهشی ای مستقل را که از روش های نو بهره می جوید ایجاب می کند. ریچارد فاینمن^۱ - فیزیکدان برجسته ی حوزه الکترو دینامیک کوانتومی - گفته بود اگر همواره از منظری که دیگران به جهان نگریسته اند بنگرید، همواره همان چیزهایی را خواهید دید که دیگران دیده اند. این سخن، به خودی خود، سخنی درست است و توصیه می کند که اگر بخواهیم به تکرار سخن دیگران دچار نشویم، لازم است منظر و زوایای دید خود را به جهان تغییر دهیم تا چیزهایی را که آن ها ندیده اند ببینیم. پژوهش های اخلاقی در جهان امروز از رویکردها و روش های دیگری - علاوه بر روش ها و رویکردهای پیشین - بهره می گیرند و از همین رو، دستاوردهای مهمی داشته اند. بازخوانی بسیاری از مفاهیم سنتی در پرتو روش ها و ابزارهای جدید، ابعاد روان آدمی را در شکل گیری اوصاف و رفتارهای اخلاقی آشکارتر کرده است. مطالعات میان رشته ای نیز از همین حقیقت بهره می جویند: دیدن موضوع مورد پژوهش، از موضع و منظری که هیچ یک از حوزه های مربوط، به تنهایی، از آن موضع و منظر به موضوع نپرداخته اند. این موضع و منظر جدید، یافته های جدیدی در پی خواهد داشت.

رویکرد میان رشته ای در بررسی مسایل اخلاق نیز از همین مزیت برخوردار است. مطالعات میان رشته ای اخلاق، تاکنون بیشتر میان روانشناسی و فلسفه شکل گرفته است. هر چند این همکاری به دلیل نزدیکی این دو شاخه ی شناختی و علمی، عملاً بیشتر محقق شده است، اما در بسیاری از حوزه های دیگر نیز در حال انجام است و ثمرات علمی فراوانی داشته است. شمار قابل توجه و روزافزون گروه های پژوهشی - با عناوین گوناگون - نشان دهنده اهمیت و میزان تلاش های مذکور است. بنیاد «جان تمپلتون»^۲

در گروه «رشد فضایل منشی^۱» خود، از طرح‌های مربوط، که عمدتاً با رویکرد میان‌رشته‌ای است، حمایت مالی می‌کند. کریستین ب. میلر^۲ - فیلسوف اخلاق- رهبری طرح پژوهشی «منش: مرزهای نو در روانشناسی، فلسفه و الاهیات^۳» را از سوی این بنیاد عهده دار است و برای اجرای این طرح بودجه ۵/۶ میلیون دلاری از این بنیاد دریافت کرده‌است. متصدیان این طرح، نتایج آن را در دو پایگاه اینترنتی عمومی و تخصصی ارائه می‌کنند. دانشگاه بیرمنگام، مرکزی پژوهشی به نام «مرکز جوبیلی برای منش و فضایل^۴» دایر کرده‌است که پژوهش‌های زیادی در آن برای ترویج فضایل در حرفه‌های مختلف صورت گرفته‌است. این مرکز نتایج پژوهش‌های خود را به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار می‌دهد. پاره‌ای از این پژوهش‌ها عبارتند از: «آموزش حکمت عملی به افسران آینده‌ی پلیس»، «نگرشی به سپاس‌گزاری: عموم مردم انگلستان سپاس‌گزاری را چگونه می‌فهمند و چگونه تجربه کرده و ارزش‌گزاری می‌کنند؟»، «آوردن منش به زندگی: فضایل در تجارت و امور مالی»، «آوردن فضایل به زندگی: فضایل در حرفه‌ی حقوق»، «آوردن فضایل به زندگی: فضایل در حرفه‌ی پزشکی» و «استقرار فضایل در مدارس: منبعی عملی». معرفی گروه‌ها و مراکز پژوهشی اخلاق از حوصله این نوشتار بیرون است. در ایران نیز خوشبختانه گروه‌هایی پژوهشی در اخلاق شکل گرفته‌است و پژوهش‌های درخوری در حال انجام است، اما هنوز از نظر کمیت و کیفیت کارهای زیادی در پیش است.

دو فصلنامه «مطالعات میان‌رشته‌ای اخلاق» را باید گامی در همین مسیر تلقی کرد که با هدف توسعه و تعمیق مطالعات میان رشته‌ای، به انتشار پژوهش‌هایی با نوآوری درخور در زمینه‌های اخلاق و هوش مصنوعی؛ اخلاق و تکنولوژی؛ اخلاق و علوم شناختی؛ اخلاق و علوم زیستی؛ اخلاق، پزشکی و روانپزشکی؛ اخلاق و روانشناسی؛ اخلاق و تربیت؛ اخلاق و جامعه‌شناسی؛ اخلاق و سیاست؛ اخلاق و حقوق؛ اخلاق و هنر؛ اخلاق و رسانه؛ اخلاق و زبان‌شناسی؛ اخلاق و باستان‌شناسی؛ اخلاق و علوم قرآنی؛ اخلاق و متون مقدس؛ فقه و اخلاق؛ و دیگر مسائل میان‌رشته‌ای اخلاق می‌پردازد.

امید است با همیاری استادان، پژوهشگران و دانشجویان تحصیلات تکمیلی اخلاق و رشته‌های مرتبط، مشکلات اخلاقی جامعه ایران امروز به شکلی عالمانه طرح، و حل و فصل شوند. دو فصلنامه «مطالعات میان‌رشته‌ای اخلاق»، برای کمک به تحقق این هدف، پذیرای مقالات و آثاری به شکل زیر است:

(۱) مقاله پژوهشی

1. Department of Character Virtue Development

2. Christian B. Miller

3. The Character Project: New Frontiers in Psychology, Philosophy, and Theology

4. The Jubilee Centre for Character and Virtues

۲) مقاله ترویجی

۳) مقاله مروری

۴) مقاله با محتوای نقد مقاله‌های منتشر شده در دوفصلنامه‌ی مطالعات میان‌رشته‌ای اخلاق یا نقد

مقاله‌های منتشرشده در نشریه‌های دیگر

۵) معرفی طرح‌های پژوهشی معتبر ایران و دیگر کشورها (حدّاکثر ۳ صفحه)

۶) معرفی مراکز و گروه‌های پژوهشی ایران و جهان، و طرح‌های اجراشده و در حال اجرای آن‌ها

(حدّاکثر ۳ صفحه)

محسن جاهد

سردبیر